

ЖЕНСКА ГРАЃАНСКА ИНИЦИЈАТИВА “АНТИКО”

РОДОВА АНАЛИЗА НА
ПРОГРАМИТЕ НА
ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ

Осум години подоцна,

**ДАЛИ ИМА
НАПРЕДОК?**

РОДОВА АНАЛИЗА НА ПРОГРАМИТЕ
НА ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ

Осум години подоцна, дали има НАПРЕДОК?

Афердита Хаџијаха Имери

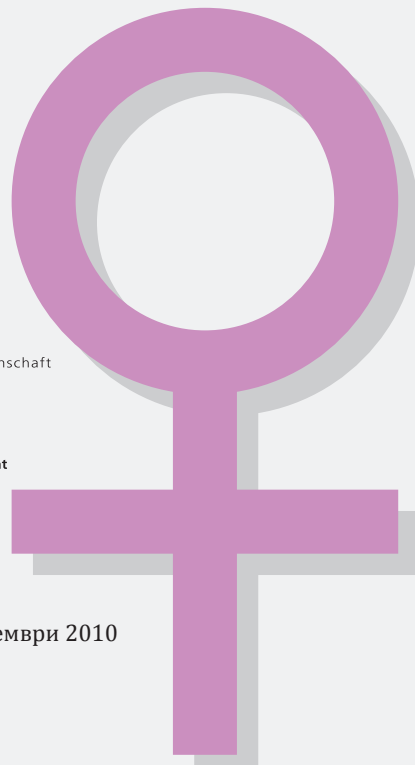
Овој прирачник беше овозможен во рамките на Програмата CIVICA Mobilitas – импелментирана од ЦИРа и финансиски поддржана од SDC. Овде наведените мислења се мислења на авторот/ите и нужно не ги рефлектира мислењата на ЦИРа и SDC

 Центар за
ИНСТИТУЦИОНАЛЕН
РАЗВОЈ - ЦИРа

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Скопје, декември 2010

Издавач:

Женска граѓанска иницијатива АНТИКО

Ул. „Тале Христов,, лам.1 лок 9, 1000 Скопје

Поштенски Фах 1090/1010

Тел (02) 614-641; 611 130

Факс : (02) 60 11 12

Е-маил – antico@t-home.mk ;contact@antiko.org.mk

www.antiko.org.mk

За издавачот:

Ѓунер Небиу

Автор:

Афердита Хацијаха Имери

Тим за прибирање податоци :

Даница Јованава, Сања Ангелова, Зурија Саит, Ивана Срцева

Скопје, 2010 год.

CIP – Каталогизација на публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св.Климент Охридски” , Скопје
342. 722 : 329 (497.7) ”2010”

ХАЦИЈАХА Имери, Афердита

Осум години подоцна дали има напредок ? : родова анализа на
програмите на политичките партии/Афердита Хацијаха Имери - Скопје
Женска граѓанска иницијатива АНТИКО, 2010, - 38 стр . граф. прикази :
21см

Текст на, -мак. и алб. јазик - фусноти кон текстот.-библиографија: стр.38;

Bibliografia: стр.36.-содржи и : Tetë vite më vonë – a ka përpërim?;

Дадаток 1-5

ISBN 978-9989-2824-4-7

I.Naxhijaha Imeri, Aferdita види Хацијаха Имери, Афердита

а) Политички партии – родова застапеност – Македонија-2010

COBISS.MK-ID 86472970

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

1. ВОВЕД	06
2. ЦЕЛИ НА АНАЛИЗАТА И МЕТОДОГИЈА	07
3. ПОГЛЕД ОДНАДВОР - РОДОВИ АСПЕКТИ НА ПРОГРАМИТЕ НА ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ	09
3.1 Дали и колку се видливи жените	13
3.2 Каде и како се третирали прашањата кои ги засегаат жените	13
3.3 Која е визијата за улогата на жените	14
3.4 Како да се постигне зацртаното	16
4. ПОГЛЕД КОН ВНАТРЕ - ДАЛИ И КАКО ЗАЦРТАНОТО СЕ СПРОВЕДУВА	17
4.1 Женски секции, дали има потреба од нив	19
4.2 Родово - поделени податоци и репрезентативност-квоти	19
4.3 Развивање на капацитети и подготвеност	22
4.4 Каква е поддршка за родово сензитивни политики	23
5. ДАЛИ ИМА ПОМЕСТУВАЊЕ ОД 2002-ТА ДО 2010-ТА ГОДИНА?	24
6. ПРЕПОРАКИ	27
7. ДОДАТОЦИ	30
8. БИБЛИОГРАФИЈА	31
	36

ПРЕДГОВОР

Женска граѓанска иницијатива Антико, мултиетничка мрежа на 18 граѓански организации од локалните заедници на Р. Македонија, 11 години активно работи во областа на женските прашања и постигнувањето на родовата рамноправност во Р. Македонија и пошироко. Антико дава придонес во креирањето и спроведувањето на родово сензитивни јавни политики на локално, национално и меѓународно ниво. Исто така, таа паралелно работи и во областа на политичкото јакнење на жените и зголемувањето на бројот на жени во политиката и одлучувачките структури - позиции.

Публикација „Осум години подоцна, дали има напредок?“, е плод на континуираната и коегзистентна работа на Антико во оваа област. Освен директната поддршка која им ја дадовме на над 2,000 жени од П.П. со регионалната програма „Жените тоа го можат, ние, развиеме и публикувавме повеќе тиражни изданија од циклусот „Жените тоа го можат и „Жените во фокус“, а во 2002 година (пред парламентарн. избори) ја реализиравме првата, и до сега единствена во Македонија родова анализа на програмите на политичките партии со наслов „Жените во политиката“, чија основна цел беше да се спроведе истражување на програмите од 20 П.П. со намера да дознаме колку политичките партии им посветуваат внимание на прашањата поврзани со унапредувањето на положбата на жените.

Анализата исто така имаше за цел да го сврти вниманието на политичките партии, релевантните институции и целокупната јавност за потребата од коегзистентност помеѓу кажаното, ветеното и реализираното. Резултатите на оваа анализа, дадоа придонес и во развивањето на програмата на Антико за континуирано јавно застапување за креирање на родови политики и воведување на родови институционални механизми, а и градење на женски капацитети во внатрешностите на партиите.

Публикацијата „Осум години подоцна, дали има напредок ? е втора анализа на оваа тема спроведена во Македонија од страна на Антико, со која сакавме да ги споредуваме состојбите и дознаеме дали е постигнат напредок. Истажувавме каков е капацитетот на политичките партии за донесување на родово сензитивни политики во 2010-та. во споредба со тој во 2002-та. Свесни сме дека во меѓувреме се воспоставија и зајакнаа институционалните механизми(особено важна беше улогата на квотите од 30% во Изборниот закон за помалку застапениот пол), од овие причини сакавме да утврдиме колку овие мерки влијаеја за содавање на вистински промени. Дали има промени во ставовите и состојбите во П.Партии ? до колку има, дали е тоа резултат на воведувањето на квотите или е резултат на зголемената свест за положбата на жените и женските прашања.

Од анализираните 17 парламентарни политички партии се забележуваат многу скромни позитивни поместувања. Ова не упатува на заклучок дека ни престојува уште многу работа за да се направат суштествени промени во ставовите на релевантните актери во општеството за вредноста и потребата за подеднакво вклучување на жените и мажите во сите сфери на јавниот и политичкиот живот

Сите ние, членови/ки на мрежата на Антико се надеваме дека оваа анализа ќе покрене содржинска дебата за ова битно прашање, со што ќе се даде придонес за надминување на постоечките состојби. Македонија не е толку богата земја за да дозволи 50% од постоечките капацитети на своите граѓанки / интелегенцијата, способности и вештини да бидат маргинализирани и неискористени во нејзинот општествен развој.

Ѓунер Небиу и
Надица Величкоска,
претставнички на ЖГИ АНТИКО

Листа на кратенки

ВМРО-ДПМНЕ	<i>Внатрешна Македонска Револуционерна Организација-Демократска Партија за Македонско Национално Единство</i>
ВМРО-МАК	<i>ВМРО Македонска</i>
ДОМ	<i>Демократска Обнова на Македонија</i>
ДПА	<i>Демократска Партија на Албанците</i>
ДС	<i>Демократски Сојуз</i>
ДПСМ	<i>Демократска Партија на Србите во Македонија</i>
ДПТМ	<i>Демократска Партија на Турците на Македонија</i>
ДУИ	<i>Демократска Унија за Интеграција</i>
ЛДП	<i>Либерално Демократска Партија</i>
НА	<i>Нова Алтернатива</i>
НД	<i>Нова Демократија</i>
НСДП	<i>Нова Социјал Демократска Партија</i>
ПЕИ	<i>Партија за Европска Иднина</i>
СДАМ	<i>Странка на Демократска Акција на Македонија</i>
СДСМ	<i>Социјалдемократски Сојуз на Македонија</i>
СПМ	<i>Социјалистичка партија на Македонија</i>
ЕУ	<i>ЕУ</i>
ПП	<i>Политичка Партија</i>

1. ВОВЕД

Родовата еднаквост и во рамките на тоа политичкото учество на жените е прашање на кое му се посветува соодветно внимание како во земјите со напреднати демократии, така и во демократии во развој како што е таа во Република Македонија.

Принципите на еднаквост се вградени во различните акти на националното законодавство почнувајќи со Уставот на Република Македонија, а понатаму и во законската регулатива која ги третира прашањата на еднакви можности посебно или во рамките на специфична - секторска проблематика. Тука се вбројуваат и стратешките документи како на пример: Националниот план за акција за родова рамноправност 2007-2012¹ како и тие конкретни, како што е Оперативниот план за имплементација на Националниот план за акција за родова рамноправност 2010².

Воедно државата е потписник на разни меѓународни конвенции кои ги дефинираат и уредуваат прашањата на родовата еднаквост, а со нивното потпишување, таа е обврзана да ги почитува истите. Оттука, политичкото учество на жените е меѓународно усогласено човеково право на жените. Во тој правец е важна „Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација на жените“ која пропишува задолжително да постои еднаквост помеѓу мажите и жените во смисла на пристап до и еднакви можности во политичкиот и јавниот живот, вклучувајќи го и правото на глас и кандидирање за избор. Подобрувањето на политичкото учество на жените е опфатено и во Платформата за акција од Пекинг 1995-та година како и во Милениумските развојни цели кои укажуваат на тоа дека репрезентативната демократија е клучен фактор за добро управување. Важноста да се осигурува застапеноста на жените во демократијата е од критично значење во постигнувањето на илениумските цели и доведување до промени во раководните структури.

Родовата еднаквост и учеството на жените во политиката претставува важно политичко прашање за земјата на нејзиниот пат кон пристапување во Европската Унија (ЕУ). Подготвувањето за членство во ЕУ бара инкорпорирање на целокупното законодавство на ЕУ во националното законодавство, вклучувајќи ги и сите директиви за родова еднаквост. Еден од поважните документи што земјата ќе треба да изготви е Меморандум на Европска Комисија за заедничко вклучување, во кој се бара посветување на сериозно внимание на родовите прашања. Несомнено, во овој правец големо значење има и Стратегијата за рамноправност помеѓу жените и мажите 2010-2015, на Европска Комисија која се залага за „таргетиран иницијативи кон подобрување на родовиот баланс во донесувањето на политиките“.

И покрај унапредувањето на домашната и усвојувањето на меѓународната регулатива, Република Македонија забележува слаб напредок во областа на застапеноста на жените во одлучувачките позиции. 39 пратенички се избрани во парламентарните избори 2008 (за 2,5% повеќе од изборите во 2006) и со 32,5% државата го исполнува минималниот прифатен стандард од 30% за застапеноста на жените во парламентот.

¹ <http://www.mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/NPARR-finalen%dokument.pdf>

² <http://www.mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/Оперативен%план%20за%202010-.pdf>

Доколку стандардот се аплицира и во другите нивоа на донесување на политиките, за жал тој е далеку од постигнување. Па така, како резултат на локалните избори во 2009-та година, процентот на жени советнички е покачен за само 3,7% (од 23% на 26,7%) што е поразителен резултат ако се земе предвид фактот дека квотите од 30% во Изборниот законик веќе беа на сила³. Уназадување се забележува во резултатите за избор на градоначалнички, при што ниту една од 13⁴ жени кандидатки не беше избрана, па со тоа бројот на градоначалничките од 3 се намали на 0 (ниту една).

Скоро истата состојба е и во јавната администрација во која само 9% се жени министерки (2 од вкупно 22), 13% заменик - министерки (3 од 22 вкупно) и 27% државни - секретарки (6 од вкупно 22). Со ваква распределба јасно се воочува обратно пропорционалниот однос на процентот на жените спрема моќта на позицијата т.е. како што се намалува моќта така се зголемува учеството на жените. Се поставува прашањето: „Зошто е постигнат толку слаб напредок во учеството на жените во донесување на политиките доколку се земе во предвид дека предусловите за тоа се поставени?“

Едно објаснување, од многутепостоечки, се должи на недоволниот капацитет на политичките партии за развивање и спроведување на родово – рамноправни политики внатре во самата политичка партија (ПП). Следствено на тоа, кога претставниците на тие политички партии (или повеќе ПП) ќе ја освојат власта, тој слаб капацитет се рефлектира и во одлучувачките структури во државата.

Или, со други зборови, со оглед на тоа дека претставниците на политичките партии преку изборниот процес, а потоа и со учеството во законодавната и извршната власт, се главни донесувачи на политиките, родовата рамноправност во рамките на една политичката партија може да се смета како еден вид на показател и на родово рамноправност во самото општество. Тука неспорно допринесува и се поголема партизација на јавната администрација⁵ со која се заменуваат веќе изградените/родово сензибилизирани капацитети, со нови и родово не освестени партиски кадри.

Оваа анализа има за цел да ја истражи по детално горенаведената претпоставка, а со резултатите и наодите од истражувањето да допринесе кон подобро разбирање на состојбата, а со тоа и надминување на истата.

³ Во 2006 година направени се измени во Изборниот закон (чл.64) со кои во поднесената листа на кандидати за пратеници и за членови на совет на општината и градот Скопје, на секои три места на листата, најмалку едно место, да му припаѓа на помалку застапениот пол.

⁴ ОДИХР, набљудувачка мисија за ретседателски и локални избори во Поранешна југословенска Република Македонија, втор круг, 5 април 2009 год., ОБСЕ http://www.osce.org/documents/odihr/2009/04/37147_en.pdf

⁵ Европска Комисија, Поранешна Југословенска Република Македонија, 2010 Извештај за напредокот, <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf>

2. ЦЕЛИ НА АНАЛИЗАТА И МЕТОДОГИЈА

Главната цел на анализата е да го истражи капацитетот на политичките партии за развивање, донесување и спроведување на родово сензитивни политики. Притоа, анализата ќе се фокусира на два аспекта од работата на партиите: а) изнесениот став на партијата спрема позицијата на жената во општеството и рамноправноста на половите и б) внатрешната организираност, процедурите и активностите.

Целта на анализата е споредување на состојбите по однос на капацитетот на политичките партии за родово сензитивни политики, измерени во 2002-та година, со капацитетите на ПП во 2010-та година.

За да се постигне зацртаното во период од октомври - декември 2010-та година се спроведени следни активности:

- анализа на програмите на политичките партии;
- фокусирано интервју со претставници/чки на политичките партии;
- разгледувани се дополнителни документи преку кои се уредува работа на партиите;
- споредени резултатите од оваа анализа со анализа спроведена во 2002 година.

Со цел за подобро разбирање, истите се детално објаснети во продолжение.

Анализа на програмите на политичките партии

Во анализата беа опфатени сите парламентарни политички партии. Причината за тоа се состои од самиот факт што со учество на овие партии во собранието тие имаат можност за влијаат на донесување на политики или, пак, да иницираат носење на нови или подобрување на постоечките. Освен тоа претставниците на парламентарните партии коишто се во позиција учествуваат во извршната власт, а тие во опозиција имаат значајна улога во нивната контрола. Трета, и не помалку важна причина за овој примерок се состои во фактот што сегашниот парламентарен состав ги содржи скоро сите политички партии кои ги претставуваат етничките заедници во Македонија (освен Власите), па така и нивната перспектива беше анализирана.

Од вкупно 18 политички партии (види додаток број 1) на кои им беше пристапено, повратно се добија 12 програми кои беа предмет на анализата. Програмите на 6 ПП не беа анализирани. Од тие 4 програми не беа достапни (ВМРО - Македонска, Демократска Партија на Србите во Македонија, Странка на Демократска Акција на Македонија) за програмата на Либерално Демократската Партија ни беше дадено

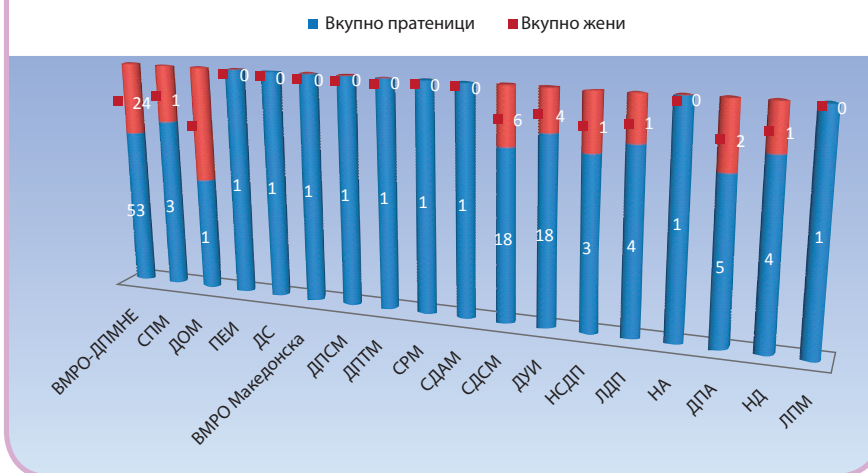

објаснување дека е во изработка. Од страна на преседателот на Сојузот на Ромите од Македонија добивме експлицитно објаснување дека тие не сакаат да учествуваат во анализата бидејќи не ја гледат важноста на жените во политичкиот живот⁶. Како што е укажано погоре, целта на анализата не е да истражува зошто програмите на одредени политички партии не се лесно достапни за јавноста (на пример на веб страна на партијата). Или, пак, зошто одредена партија не учествува во анализата, но преку ова може да се донесат почетни перцепции за транспарентноста и отчетноста на тие ПП кон своите симпатизери, членови и пошироката јавност. Добиените 12 програми беа анализирани низ призмата на развиениот инструмент - прашалник број 1 (може да се види во додаток број 2), листата на анализираниите програми е дадена и деталните одговори за секоја партија се претставени во матрикс 1 приложен на крајот на анализата. Овој инструмент е искористен и за пресметување на индексот на родовата сензибилност за секоја партија посебно.

Фокусирано интервју со претставници/чки на политичките партии.

Со цел на подетално и длабинско запознавање на начинот на организираност на политичките партии, на примерокот од 18 политички партии им е пристапено со барање за фокусирано интервју. Интервјуте е спроведено од тимот на 4 членки на Антико кои претходно поминаа обука со цел на подобро разбирање на развиениот инструмент прашалник број 2 (може да се види во додаток број 3). Интервјуата беа спроведени во периодот октомври - ноември 2010-та година. Во интервјуте учествуваа 17 политички партии со исклучок на Сојузот на Ромите од Македонија поради објаснувањето дадено погоре. Имињата на учесниците во интервјуте се дадени во додаток број 4. Функција на учесничките во интервјуте варира од пратеник/чка, преседатели/ки на партијата, претседателки на секција/унија/форум на жените, па се до членовите на управниот одбор на партијата и генерален секретар. Обработени одговори за секоје интервју се дадени во матрикс број 2 приложен на крајот од анализата.

Графикон 1. Родов состав на пратеници по политички партии (2008-2012)

⁶ Телефонски разговор со Амди Бајрам, преседател на Сојуз на Ромите од Македонија.

Како што е кажано погоре, сегашниот парламентарен состав е состав со кој Република Македонија го надминува прагот на 30% застапеност на жените во Собранието. Графиконот погоре дава детален приказ каков е уделот на партиите во надминувањето на тој праг.

Разгледувани се дополнителни документи преку кои се уредува работата на партиите.

За подобро разбирање на работата на политичките партии беа разгледани и дополнителни документи, секако ова не беше главниот фокус на анализата, па оттука дополнителни документи се документите коишто се достапни на веб страната на партијата како, на пример, статутите, програми за работа на женските секции, извештаи за работа на женските форуми/секции, или дополнителни документи доставени од страна на самите партии.

Споредени резултатите од оваа анализа со анализата спроведена во 2002-та година.

Антико спроведе слична анализа во 2002-та година, на примерокот од 20 политички партии. При тоа, прашалникот којшто беше користен тогаш е користен и во сегашната анализа. Од добиените резултати е пресметан индекс на родова сензибилност на сите ПП во 2002-та година (Листа на партиите кои учествуваа во анализата 2002-та е дадена во додатокот 5) како и за ПП кои учествуваа во сегашната анализа во 2010-та година. Поради тоа што се користел истиот прашалник, тој дозволува да се направи споредба за партиите коишто беа опфатени во двете анализи (6 од нив).

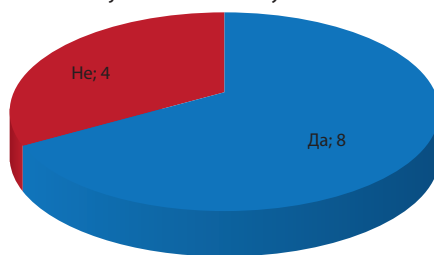
3. ПОГЛЕД ОДНАДВОР - РОДОВИ АСПЕКТИ НА ПРОГРАМИТЕ НА ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ

Во ова поглавје ќе бидат претставени обработени податоци на анализираните програми. За таа цел е направен обид, колку е тоа можно, да не се зборува посебно за секоја партија, туку резултатите да бидат анализирани и како такви претставени. Тука се анализираат по детално како ПП ја гледаат улогата на жените, рамноправноста, квалитетот на животот и положбата во одлучувачките структури како и визијата за репрезентативност на жените во партијата.

3.1 Дали и колку се видливи жените

Анализата на програмите на 12 политичките партии укажува дека поголем број од политичките партии ја распознаваат важноста за учеството на жените како рамноправен фактор на градење на демократските вредности на општеството. Од 4 програми политичките партии во кои не е искажан ставот кон улогата на жената во општеството, во еден од програмите жената е спомената во одделни области на општественото делување или, пак, во рамките на конкретните мерки и активности опишани во програмата (ВМРО-ДПМНЕ). Останатите 3 програми (како таа на ДС, ДПТМ, ДПА) не го изнесуваат воопшто својот став ниту преку одделно споменување на конкретните мерки.

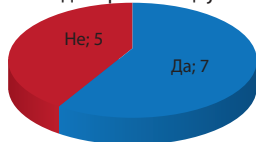
Графикон 2. Дали во програмата е изнесен ставот на партијата кон жената и нејзината сегашна улога во општеството?

Од табелата погоре се согледува дека повеќето од анализираните политички партии (8 од вкупно 12) го обрнуваат потребното внимание кон родовите прашања и истото го комуницираат со пошироката јавност.

Доколку ги разгледаме по детално програмите и ги анализираме каков е нивниот одговор по однос на прашањето за дискриминација и/или родовата рамноправност соодносот на одговорите е скоро ист со мали варијации.

Графикон 3. Дали се говори за рамноправноста меѓу половите и/или дискриминацијата?

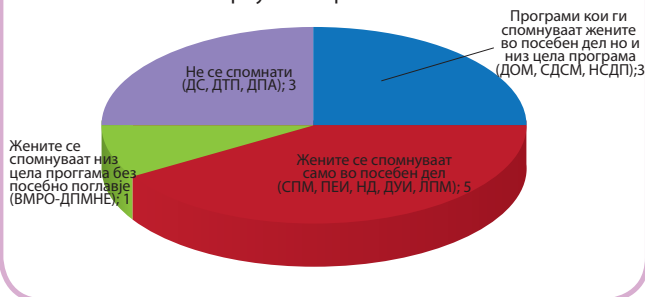

При што истите партии даваат исти позитивни и негативни одговори (со исклучок на една партија). Можеби тука се добива објаснувањето и за првиот одговор т.е. визијата за положбата на жените во општеството за партиите, чии програми имаат негативни одговори. Тие не веруваат дека има дискриминација на жените во општеството ниту пак дека жените се во нерамноправна положба, па со тоа и во својата програма не се осврнуваат на ова прашање.

3.2 Каде и како се третирани прашањата кои ги засегаат жените

Кога станува збор за тоа дали и во кој дел од програмата се осврнуваат на прашањата кои ги засегаат жените, анализираниите програми имаат различен пристап кон ова прашање. Врз основа на тоа програмите би можеле да ги поделиме на 4 различни типови:

Графикон 4. Дали и во кој дел на програмата е посветен на жените и/или се осврнува на прашања кои ги засегаат нив?

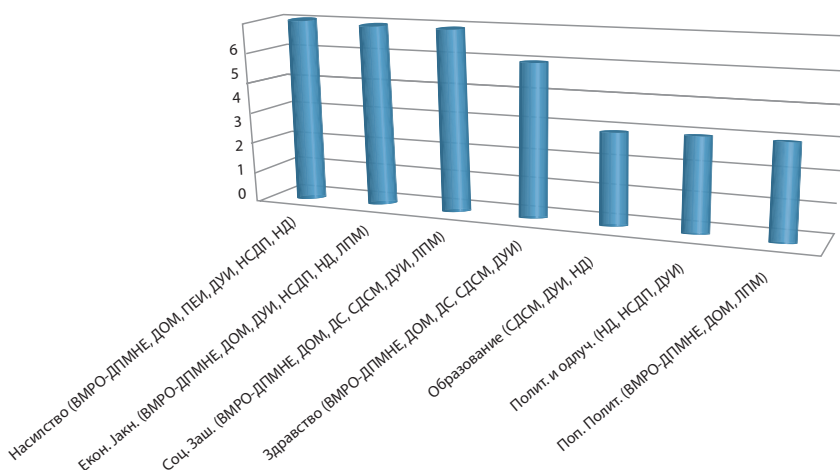
1. Програми кои ги споменуваат жените низ целиот документ, но исто така одделуваат посебен дел за родови прашања или еднакви можности. На овој, би се рекло најсеопфатен начин, се укажува на потребата за двојно делување кога станува збор за јакнење на жените. Низ посебни мерки но и соодветно вклучување во главните активности.
2. Партии кои го употребуваат таканаречениот “gender mainstreaming” пристап т.е. пристапот на воведување на родови прашања во главните текови на програмата. Во овој случај жените се споменуваат низ целата програма без при-тоа да се осврнат на нив во посебно поглавје.
3. Програми во кои жените се споменати само во посебно поглавје, со што се укажува на свесноста на партијата за позицијата на жените, па затоа и се посебно споменати. Но, овој пристап лесно доведува и до маргинализација на жените во партијата и нивно сведување на само уште една дополнителна активност, надвор од главните активности и прашања за кои се залага таа политичка партија.

4. **Партии кои воопшто не се осврнуваат на женските прашања и родовата еднаквост во рамките на нивните програми. Останува да се истражи по детално дали овој пристап е резултат на убедување на партијата дека жените се рамноправни во општество, а со тоа и нема потреба од посебен осврт во програмата.**

Кога беа анализирани по детално областите во кои најмногу се споменуваат жените, т.е. на кој начин се споменуваат прашањата поврзани за квалитетот на животот на женските човекови права, би можело да се каже дека немаше многу изненадувања. Тие се спомнуваат во т.н. „традиционални –женски“ области како што се социјалата и образованието или области кои имаат за цел да ја унапредат, заштитат или промовираат биолошката функција на жената. Конкретно ова се однесува на здравството (гинеколошките прегледи против карцином на матката, заштита од ХПВ-Human papilloma Virus) и демографската и популационата политика. Но, исто така, во програмите се спомнуваат и т.н. „специфични“ женски прашања како што е насилство врз жените како и прашања кои говорат за вкупната популација но даваат осврт и на потребите на жените на пр. самовработување и економско јакнење. Би можело да се каже дека ова е резултат на погоре објаснетиот пристап на програмите на ПП кон прашањата кои ги засегаат жените.

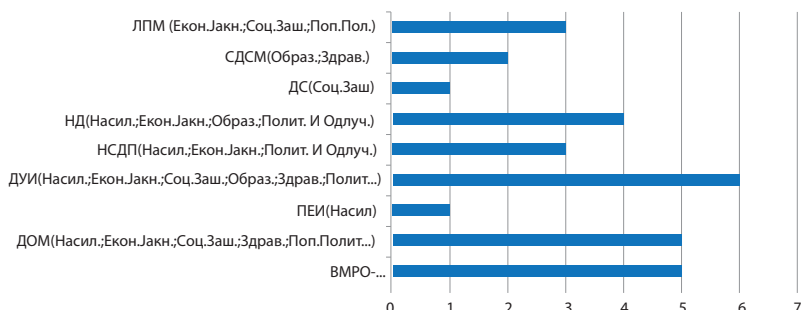
Во графиконот подолу се претставени детално во кои области жените многу се спомнуваат, како и, кои политички партии какви теми најмногу третираат. Се разбира со цел на нивното заедничко представување е направено одредено воопштување на терминологијата.

Графикон 5. Дали и на кој начин се говори за прашањата кои се поврзани со квалитетот на животот и женските човекови права

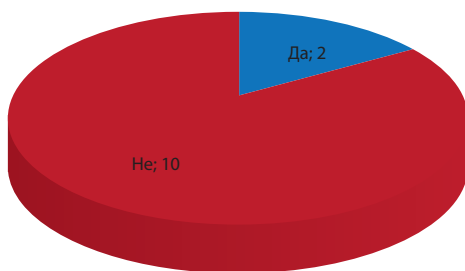

Графикон 6. Дали и на кој начин се говори за прашањата кои се поврзани со квалитетот на животот и женските човекови права (образованието, вработувањето,...)

Доколку се навратиме на почетокот на анализата, истата ја започнуваме со укажување на фактот дека државата е потписничка на разни меѓународни конвенции и истите е обврзана да ги почитува. Кога програмите на политичките партии се анализирани од оваа перспектива, т.е. дали во нив се споменуваат меѓународни обврски за унапредување на родовата рамноправност одговорите се повеќе од скромни, само две програми се осврнуваат на тие (ДОМ, ДУИ). Нема посебно објаснување за овој одговор, едно можно толкување се должи на тоа што можеби политичките партии сметат дека со обврска на државата за почитување на меѓународните конвенции истото важи и за нив.

Графикон 7. Дали во програмата се говори за потреба од почитување на меѓународните обврски за унапредување на половата рамноправност?

3.3 Која е визијата за улогата на жените

Поголема застапеност на жените во позициите на одлучување во политиката и економијата имплицира и промени во начинот како ќе се води политиката. Конкретно, какви одлуки ќе се носат, каде и колку средства ќе се распределат, но исто така и кои прашања ќе бидат на агендата на донесувачите на политиките. На пример, најчестите промени коишто се случуваат кога бројот на жените во позициите на одлучување во политиката е зголемен се должи на тоа дека прашањата коишто порано биле третираны како исклучиво женски (на пр. насилството врз

жените) стануваат прашања кои го засегаат поширокото општество⁷. Ако се земе предвид горенаведеното би можело да се каже дека анализираниите програми на ПП ја поддржуваат застапеноста на жените на позициите на одлучување во политиката и економијата. Малку повеќе од половина (6) од програмите го изнесуваат својот позитивен став додека останатите или не го изнесуваат (4) или делумно го прават тоа (2).

Партиите кога станува збор за визијата за улогата на жените во општеството имаат различен пристап, 41% од партиите (5) не даваат такво објаснување, додека 58% (7) ја опишуваат нивната визија за улогата на жените во општеството при што таа е во форма на „избалансирано и хармонично општество“ (ДОМ) или „потполна и рамноправна вклученост на жените во сите процеси и системи на создавање и одлучување“ (НСДП). Слично како и во прашањето погоре, би можело да се заклучи дека е охрабрувачко тоа што 2/3 од партиските програми нудат позитивна визија за улогата на жените во општеството и тоа јасно е комуницирано преку програмата со членството.

3.4 Како да се постигне зацртаното

Сепак кога визијата треба да се поддржи со конкретни мерки и решенија за да тоа се постигне само три партии ги имаат наведено истите (ВМРО-ДПМНЕ, ДОМ, СДСМ). Можеби овој резултат и не е за изненадување бидејќи, од една страна, станува збор за двете најголеми партии од позицискиот и опозицискиот блок, но од друга страна, трета партијата со позитивен одговор е воедно и единствената партија која е водена од жена лидерка (ДОМ).

Последното прашање со кое се анализираа програмите се однесува на тоа дали и како политичките партии ја третираат позицијата на жените членки во партиските структури. Ова прашање е важно поради две причини. Прво, во зависност од тоа дали политичката партија внимава на соодветна застапеност на жени членки во партиската структура, произлегува и тоа колку реториката за визијата и зацртаните мерки е поткрепена со конкретни акции. Второ, законот за политички партии ги „обврзува ПП во своето дејствување да се грижат за остварување на принципот на еднаквост на половите во достапноста на функциите во политичката партија“⁸

Од само два позитивни одговори, еден е воопштен, а другиот и единствениот јасно укажува на заложбите на партијата за над 20% учество на жените во партиските структури (ПЕИ).

Заклучоци: Се чини дека скоро сите програми на ПП ја распознаваат важноста на родовата еднаквост во општеството. Кон тоа се осврнуват низ целата програма или преку одделни поглавја, а жените и нивната улога ја гледаат во традиционални или специфични области за нив. Но, кога станува збор за конкретни активности и мерки за зајакнување, или, пак, квоти за застапување, бројот на позитивните одговори драстично се намалува, а со тоа и општата реторика не е поткрепена со конкретната акција.

⁷ УНИФЕМ, 'Кој одговара на жените? - род и отчетност', 2008, <http://www.unifem.org/progress/2008>

⁸ Закон за политички партии, 'Службен Весник на РМ' бр 76/2004

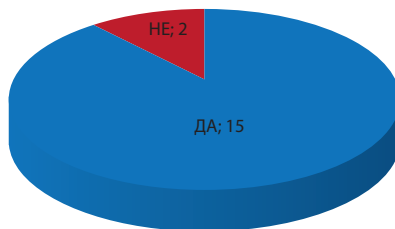
4. ПОГЛЕД КОН ВНАТРЕ - ДАЛИ И КАКО ЗАЦРТАНОТО СЕ СПРОВЕДУВА

Овој дел на анализата се осврнува на наодите од спроведените фокусираните интервјуа. Како што беше укажано во поглавје 2, интервјуата имаа за цел да ја испитаат подлабоко организираноста, активностите и поддршката којашто жените ја добиваат во политичката партија. Тука се отвара прашањето зошто на жените би им требала поддршка? Директен одговор е: бидејќи се нерамноправни. Без да навлеземе во детални објаснувања ќе дадеме сумирано објаснување според Англиското здружение Fawcett. Барьерите со кои жените се соочуваат во политиката се така наречени „4 Ц“9 бариери. Тие се однесуваат на: 1. Самодовербата - бидејќи жените подоцна влегуваат во политиката, а со тоа имаат и помалку стаж во ПП. 2. Културата - ги опфаќа бариерите кои што произлегуваат од агресивниот и конфронтациски стил на политичките (машки) конкуренти. 3. Грижа за децата - се однесува на дополнителни ангажмани кои произлегуваат од грижата за семејството и 4. Парите - се реферира на бариерите кои произлегуваат од релативно помало финансирање на кампањите на жени кандидатки од страна на политичката партија.¹⁰

4.1. Женски секции, дали има потреба од нив?

Голем број на партиите т.е. жени членки во политичките партии ја препознаваат нерамноправната позиција на жената во општеството, а со тоа и во политичката партија. Оттука произлегува и потребата да се организираат во посебни формации кои ги нарекуваат со различни имиња во зависност од политичката партија. Унија, форум, секција, актив се најчести називи. За поедноставно опишување, понатаму во текстот на нив ќе се реферираме како секции. Поинаку кажано, во овие секции жените го градат својот став за одредени прашања, но исто така секциите служат и како форум преку кој тие ги зајакнуваат своите капацитети.

Графикон 8. Дали жените се формално организирани во рамките на политичката партија н.п.р. женска секција или форум на жени?

⁹ Од Англискиот Јазик : Confidence, Culture, Cash , Childcare

¹⁰ Превземено од УНИФЕМ, 'Кој одговара на жените?-род и отчетност', 2008, <http://www.unifem.org/progress/2008>

Во Република Македонија и во рамките на анализираниите политичките партии се чини дека е општо прифатена праксата жените да се организираат во женски секции. 15 од вкупно 18 ПП имаат основано женска секција. Само една политичка партија ја има укинато „..... имавме претходно, меѓутоа и самите жени се побунија бидејќи е дискриминаторски и затоа сега неформално функционираат“ (НА), а другата партија, којашто нема секција, е во процес на нејзино формирање (НД). Се поставува прашањето со што и како е уредено функционирањето на женските секции. Преку тоа може да се добие увид каква е нивната организираност и функционалност. Се разбира имањето на дополнителни документи не може да се смета како единствен показател на активноста на женската секција, но е добар показател колку партијата има посветено внимание за поддршката на жените и постигнувањето на родовата рамноправност.

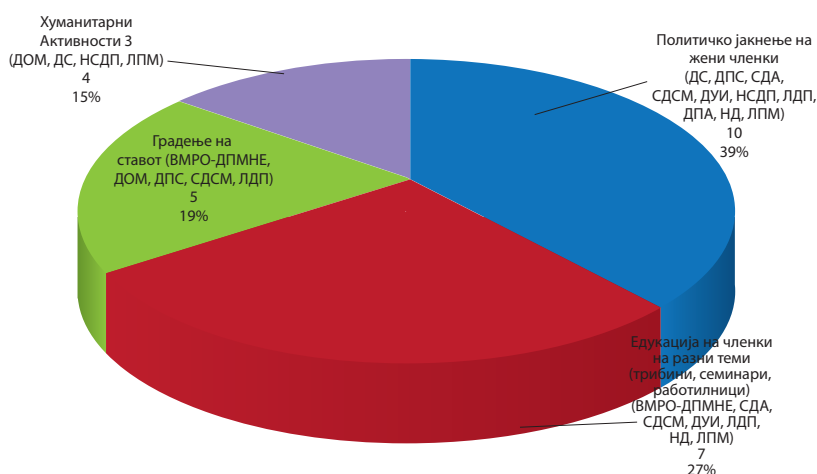
Графикон 9. Дали форумот/секцијата на жените е уреден со посебен документ (правилник за работа или работен план?

10 политички партии имаат посебни документи за уредување и функционирање на женските секции, а 6 партии тоа го прават во рамките на својот статут. Повторно, на овој начин, уште еднаш се мери заложбата на партијата (искажана во програмите) за постигнување на рамноправноста помеѓу родовите и добиените резултатите во голема мерка го подобруваат првичниот впечаток добиен од анализата на програмите на ПП (види дел 3.4).

Доколку ги анализираме понатаму женските секции, ќе видиме дека тие во своите програми спроведуваат активности. Секако, не сите активности од програмите за работа се поврзани или допринесуваат за унапредување на положбата на жените. Има активности кои се од поинаква природа, да речеме хуманитарни или забавни, и тие се сосема легитимни, но не допринесуваат кон целите на оваа анализа.

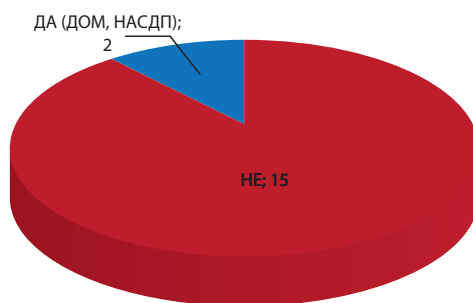
Графикон 10. Каков тип на активности се спроведуваат од формална или неформална група на жени во рамки на политичката партија?

Од горниот графикон се гледа дека 39% од женските секции на партиите своите активности ги насочуваат кон политичкото јакнење на членките, 7 или 27% за нивна едукација, а во 5 партии женските секции се користат за градење на ставот пред тој да се презентира пред останатото (машко) членство. Во 19% од партиите женските секции спроведуваат и хуманирани активности.

Доколку се анализира уште едно ниво подлабоко, т.е. дали активностите на женските секции се поддржани со посебен буџет за истите да се реализираат.

Графикон 11. Дали имаат посебен буџет за спроведување на активностите?

Родово-поделени податоци се квантитативни статистички информации. Собирање и разделување на податоци според пол со цел да се изврши компаративна/родова анализа.

Резултатите укажуваат дека само две партии одговориле потврдно и имаат посебен буџет за спроведување на активностите. Останатите немаат, и во зависност од големината и организираноста на партиите финансиите се осигуруваат на различни начини, како на пример, „се определува буџет на почетокот од секоја година и тој се дава на одобрување“ па се до „се наоѓаат парите“ или „нема пари“. Тука би требало да се напомене дека финансиска поддршка на зацртаното можеби е и најдобар показател колку партиите се подготвени, искажано преку средства, да поддржат остварување на заложбите за родовата рамноправност.

4.2. Родово - поделени податоци и репрезентативност -квоти

Родово поделените податоци се еден од можните начини за да се измери еднаквоста помеѓу родовите т.е. преку таквов вид на презентирање на податоците полесно се разбира природата и обемот на родова нееднаквост.

Една од појдовните точки за разбирање на колку и каде се жените во политичките партии е да се испита дали партиите водат родово - поделени податоци, а со тоа и дали внимаваат какво е нивното членство и каде се жените во партиските структури.

Податоците добиени преку фокусираните интервјуа со претставниците на политичките партии укажуваат дека партиите воглавно водат родово - поделена статистика. Како некој минимум сите партии водат евиденција на членовите на партијата, а најголем број од партиите податоците ги расчленуваат и по однос на род, старост и образование. Подолу е претставен график во којшто е прикажан соодносот на партиите со и без родово - поделени податоци.

Од горенаведеното произлегува дека партиите го знаат процентот на женските членови во нивните редови, а врз основа на одговорите на интервјуто тој се движи околу 35 - 40%.

Табела бр 1. Приказ на % на жените во членство на политичките партии и % во партиски тела

	% жени во чл.	% жени во П.тела
ВМРО-ДПМНЕ	50	25
СПМ	31	30
ДОМ	45	/
ПЕИ	/	/
ДС	35	40
ВМРО Мак	19	35
ДПСМ	35	50
ДПТ	30	30
СДА	50	50
СДС	47	30
ДУИ	33	30
НСДП	50	30
ЛДП	50	30
НА	40	30
ДПА	25	20
НД		
ЛД		

Од табелата погоре може да се види дека поголемиот број на партиите го имаат постигнато стандардот од минимум 30% учество на жените во партиски тела, за разлика од тие, некои партии декларираат помало членство на жените, а од друга страна го задржуваат високиот процент на жените во партиските тела (ВМРО-Македонска и ДПСМ). Би требало да се истражи подетално на што се должи овој феномен, и дополку е применлив можеби и да се понуди како добра пракса на останатите партии.

Исто така, треба да се напомене уште една важна димензија која се воочува од горната статистика, а тоа се однесува на фактот што само 4 партии имаат 50% жени во своето членство, а останатите се далеку под тоа. Следствено на тоа, доколку партиите сакаат да привлечат поголем број на членство (во овој случај жени), можеби стратегија да се постигне тоа е да се посвети поголемо внимание на родовите прашања и женските права.

4.3. Развивање на капацитетите и квотите

Квотите се еден од неколкуте инструменти со кои може да се постигне поголема застапеност на жените во политиката. Постојат два типа на родови квоти: а) тие што се рефлектирани во законот и поврзани со изборниот систем и б) доброволни квоти од страна на политичка партија. Сеуште нема јасен одговор кои се поефикасни и преку кои се постигнуваат потрајни резултати¹¹. Напоредно со применување на квотите, политичките партии би требало да го зајакнат и потенцијалот на жените членки, а со тоа да осигураат доволен број на подготвени кандидатки со кои би ги пополниле квотите. Во оваа анализа, нашиот предмет на истражување беше да видиме дали партиите имаат доброволни родови квоти и дали ги градат капацитетите на жените членки преку применување на квотите и во обуките. Истражувањето ги покажа следните резултати:

ШТО ТОЧНО СЕ КВОТИТЕ?

Во најопшта смисла, квотите имаат стратешка цел да стават крај на пречките со кои жените традиционално се соочувале кога се обидуваат и да пристапат кон сферите на одлучување (Дуарте 2001 година).

Графикон 13. Дали партија има квоти за женски членови за нивното учество во партиските тела?

¹¹ Од Drude Dahlerup, професор на политички науки во Универзитетот на Стокхолм, <http://www.iknowpolitics.org/node/2986>

Нешто повеќе од $\frac{1}{2}$ од политичките партии изјавуваат дека имат квоти, од тие една има квоти од 40% (ЛПМ), 6 имаат квоти од 30% додека ДПА има квота од 20% согласно статутот. Останатите 2 партии со позитивен одговор не презицираат колкава е квота. Тука би требало да се осврне и на одговорот на две политички партии коишто при спомнување на квота се реферираат на законска обврска. Бидејќи прашањето се однесува на партиските квоти (доброволни) и нема законска обврска кон истите (закон за политичките партии само ги обврзува да се грижат за остварување на принципот на еднаквоста, додека изборниот законик имплицира квоти за кандидати за парламентарни и локални избори), овие одговори би требало да се земат со резерва.

Од друга страна, кога се анализираат обуките во рамки на политичката партија повеќе од партиите немаат предвидено квоти за обуки.

Од добиените одговори на партиите кои немаат квоти за обука се воочува интересен феномен при што неколку партии имат изјавено дека жените учествуваат многу повеќе од мажите во обуките поради фактот што мажите не сакаат да учествуваат. Има неколку можни објаснувања за ова, а едно од нив се однесува на пониската самодоверба на жените во своите политички способности и посетување на обуките за таа да ги зајакне своите капацитети.

4.4. Каква е поддршката за родово сензитивните политики

Оваа димензија беше испитана преку прашањето дали политичките партии, во овој парламентарен состав, имат иницирано закон или измена на закон со кој би се подобрила позицијата на жените во општество. На ова општо прашање следеа три потпрашања: каков е ставот на партиите за програмата за бесплатни гинеколошки прегледи, законот за семејно насилство врз жените и абортусот. Трите наведени прашања се избрани бидејќи тие се однесуваат специфично за жени.

Од добиените одговори може да се заклучи дека партиите се свесни за потребата од родово сензитивни политики, а во овој случај, и политики кои ја унапредуваат положбата на жената во општеството. Со мали исклучоци, сите политички партии

веќе поддржале некој закон којшто ги засега жените, а од друга страна голем број од нив се согласуваат и би ја поддржале зголемената финансиската алокација за програмата за бесплатните гинеколошките прегледи или донесување на посебен закон за семејното насилство врз жените. Скоро сите партии се уверени во тоа дека жената треба да одлучува за абортусот.

ЗАКЛУЧОЦИ:

Од горе изнесеното, би можело да се заклучи дека анализираните политички партии во својата структура имаат формални внатрешни тела со кои се обезбедува институционален механизам за жените да делуваат внатрешно, а делумно и надворешно. Овие тела кај поголем број на партии се поткрепени со посебни документи, а кај некои тие се рефлектирани во статутот. Тие спроведуваат специфични активности насочени кон градење на ставот, едукацијата, политичкото јакнење, но и хуманитарни активности. За тие активности најголем дел од партиите немаат посебна буџетска ставка. Партиите водат родово поделена евиденција на членството, повеќе од половина имаат квоти за учество на жените во партиски раководни структури и скоро сите поддржале, или би поддржале иницијативи/закопи преку кои би се унапредила позицијата на жените во општеството.

5. ДАЛИ ИМА ПОМЕСТУВАЊЕ ОД 2002-ТА ДО 2010-ТА ГОДИНА?

З а да се испита дали има поместување на капацитетите на политичките партии за промовирање и унапредување на родовата рамноправност во земјата, е направена споредба помеѓу наодите од анализата на програмите на политичките партии во 2002-та година со тие добиени со анализа на програмите на партиите во 2010-та година.

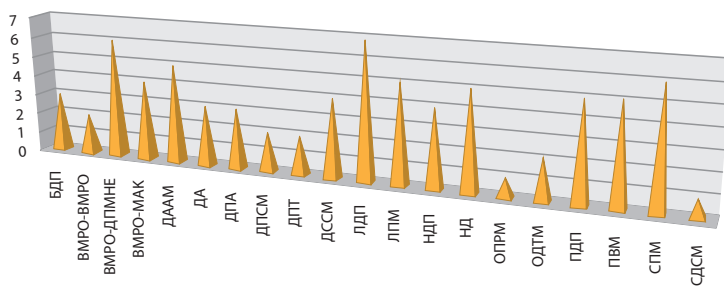
Како што е објаснето во делот на методологијата, користен и ист прашалник и во 2002-та и во 2010-та година, а со тоа е дадена можноста за споредување.

Збирот на сите позитивни одговори за една партија го сочинува **индексот на родова сензибилност на политичката партија**.

Резултатите од двете анализи во форма на графици се претставени подолу, додека деталните одговори врз основа на кои е направена калкулацијата за индексот се дадени во матрикс 3 и 4.

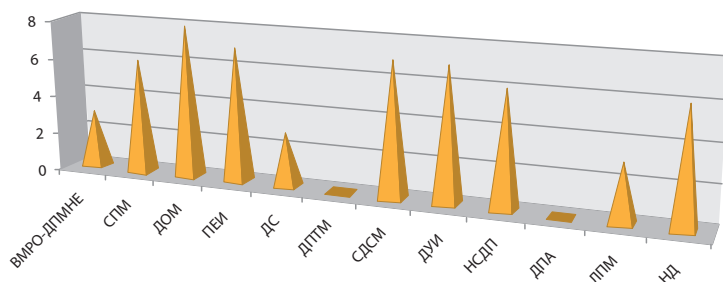
Бидејќи имаме различен број на партии учесници во 2002-та и во 2010-та година, нема да ги анализираме партиите посебно, туку ќе говориме за индексот на сензибилноста на ниво на државата тогаш и сега. Бидејќи партиите, преку механизмите на законодавната и извршната власт, ги донесуваат и ги реализираат политиките тие директно влијаат и го диктираат развојот и унапредувањето на родовата рамноправност во општеството. Земајќи го тоа во предвид, преку овој индекс ќе го измериме општествениот капацитет, искажан преку ПП, за промовирање на родовата еднаквост и за унапредување на позицијата на жените во 2002-та, како и тој истиот капацитет во 2010-та година.

Графикон 15. Индекс на Родова Сензибилност 2002

Графикон 16. Индекс на Родова Сензибилност 2010

Од добиените резултати може да се заклучи дека средна вредност на индексот за родова сензибилност во 2002-та година изнесувал 3,75 додека тој за 2010-та година изнесува 4,5 што значи покачување за нешто помалку од една едница.

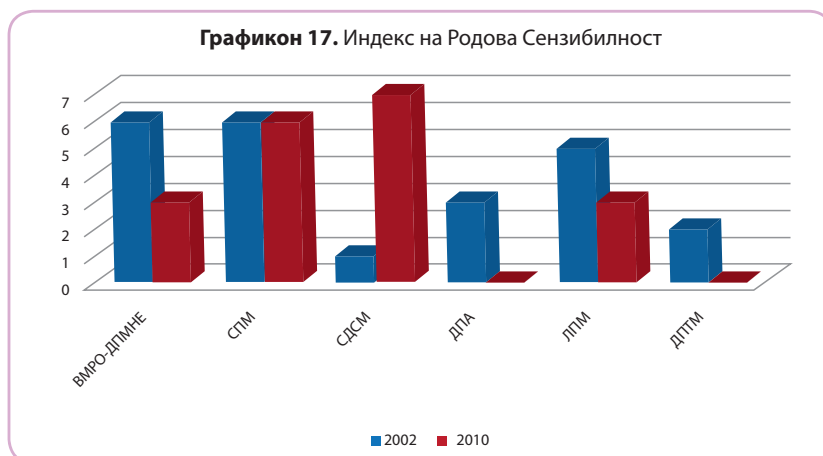
Исто така, доколку ги споредиме политичките партии на етничките заедници, се забележува и тогаш, а и сега многу низок индекс. Овој факт говори за потреба од јакнење на демократските капацитети на овие партии генерално, но и градење на капацитетите на жените членки со цел за поттикнување на позитивните поместувања внатре во партијата.

Тука би требало да се укаже на фактот што партијата која ја претставува Ромската етничка заедница се наоѓа во групата со најнизок индекс (1) во 2002-та, а за жал во оваа анализа, 8 години потоа, состојбите се **уназадени** до таа мера што имаме експлицитно одбивање од друга ромска политичка партија да учествува во анализата.

Доколку ги споредиме индексите на партиите кои учествуваа и во двете анализи состојбата е следна:

	Индекс на родова сензибилност	
	2002	2010
ВМРО-ДПМНЕ	6	3
СПМ	6	6
СДСМ	1	7
ДПА	3	0
ЛПМ	5	3
ДПТМ	2	0

Или графички прикажана

Оттука може да заклучиме дека има позитивно поместување само кај една политичка партија (СДСМ), се забележува задржувањето на индексот кај помалите политички партии (СПМ), но генерално се забележува **уназадување** кај 50% од споредените политички партии (ВМРО-ДПМНЕ, ДПА и ЛПМ).

ЗАКЛУЧОК:

Општо земено напредокот на земјата во однос на политичките партии и нивниот капацитет за унапредување на позицијата на жената во општество е мал. Тоа е посебно изразено кај политичките партии кои ги претставуваат етничките заедници, но и кај партиите на власта. Кај големите партии во сегашната опозиција се забележува позитивно поместување.

ПРЕПОРАКИ

Позитивните резултати коишто се забележуваат на ниво на учество на жените во парламентот би требало да се пренесат и на локално ниво, во однос на учеството на жените во општинските совети како и жени градоначалнички.

За да се постигне **горното** би требало да се започне со воведување на задолжителни квоти внатре во партијата за учество на жените во одлучувачките позиции. Со тоа би се овозможила промена во сегашните политички елити во кои доминираат мажите.

Јакнењето на жените членки во политичките партии треба да биде активност која се реализира во континуитет и на тој начин да се подготват кандидатките кои ќе ја исполнат квотата, но и на кои ќе им се овозможи создавање на нов модел на политичарка и водење на политика.

Државата треба да инсистира на финансиски отчет на политичките партии, редовно и детално. На тој начин ќе се воспостави контрола врз финансиските средства кои се слеваат во партијата, а со тоа ќе се отвори и простор за поддршка на активностите кои не се поврзани со бизнис елитите, туку имаат за цел унапредување на позициите на сиромашните и маргинализираните, од кои жените се во најголем број.

Внатре партиските механизми за обезбедување на родовата еднаквост треба да се поддржат со силни и ефикасни механизми на родовата машинерија, како и со силно женско движење. Само така реториката и заложбите во програмите и статутите на политичките партии ќе се преточат во конкретни акции.

ДОДАТОК 1

Партии кои беа поканети во анализата - Парламентарни политички партии:

- ✎ ВМРО-ДПМНЕ
- ✎ Социјалистичка партија на Македонија
- ✎ Демократска Обнова на Македонија
- ✎ Партија за Европска Иднина
- ✎ Демократски Сојуз
- ✎ ВМРО Македонска
- ✎ Демократска Партија на Србите на Македонија
- ✎ Демократска Партија на Турците во Македонија
- ✎ Сојуз на Ромите од Македонија
- ✎ Странка на Демократска Акција на Македонија
- ✎ Социјалдемократски Сојуз на Македонија
- ✎ Демократска Унија за Интеграција
- ✎ Нова Социјал Демократска Партија
- ✎ Либерално Демократска Партија
- ✎ Либерална Партија на Македонија
- ✎ Нова Алтернатива
- ✎ Демократска Партија на Албанците
- ✎ Нова Демократија

ДОДАТОК 2

ПРАШАЛНИК ПРЕКУ КОЈ СЕ АНАЛИЗИРАНИ ПРОГРАМИТЕ НА ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ

1. Дали во програмата е изнесен ставот на партијата кон жената и нејзината сегашна улога во општеството?
2. Дали се говори за рамноправноста помеѓу половите и/или дискриминацијата?
3. Дали и во кој дел програмата е посветена на жените и/или се осврнува на прашањата кои ги засегаат нив?
4. Дали и на кој начин се говори за прашањата кои се поврзани со квалитетот на животот и женските човекови права (образованието, вработувањето, наталитетот, популационата политика, демографијата, статусот на самохраните родители, здравствената заштита, социјалната заштита, семејство, правото на абортус и друго)?
5. Дали во програмата се говори за потребата од почитување на меѓународните обврски за унапредување на половата рамноправност?
6. Дали во програмата е изнесен ставот на партијата кон застапеноста на жените на позициите на одлучување во политиката и економијата? Каков е тој став?
7. Дали се нуди визија за улогата на жената во општество во иднина и каква е таа?
8. Дали се нудат конкретни мерки и решенија за подобрување на позицијата на жените?
9. Дали програмата се занимава со позицијата на жените - членки на партијата во партиските структури?

ДОДАТОК 3

ПРАШАЊА КОРИСТЕНИ ЗА ФОКУСИРАНОТО ИНТЕРВЈУ

1. Дали жените се формално организирани во рамките на политичката партија на пр. женска секција или форум на жени?
2. Дали за тоа имаат документ (правилник за работа или работен план)?
3. Дали имаат буџет за спроведување на активностите?
4. Доколку не се формално организирани дали постојат неформални групи?
5. Каков тип на активности се спроведуваат од формална или неформална група на жени во рамки на политичката партија?
6. Дали во партијата се води евиденција на членовите по однос на пол, години и професионална подготвеност?
7. Дали партијата има квоти за женските членови, за нивното учество во партиските тела и/или обуки?
8. Колкав е процентот на жените во членството?
9. Колкав е процентот на жените во партиските тела (на пр. претседателството, партиското собрание, итн.)?
10. Дали женските членови на партијата се вклучуваат во обуките коишто ги посетуваат членовите на партијата, дали има квота за тоа?
11. Дали партијата има иницирано или поддржано закон или подзаконски акт со кој би ја подобрила позицијата на жените во општеството? (во овој парламентарен состав)
12. Каков е ставот на партијата кон семејното насиство врз жените? Дали би гласал/а за посебен закон којшто би го регулирал ова прашање?
13. Каков е ставот на партијата кон бесплатната програма за гинеколошките прегледи? Дали би поддржал/а зголемување на буџетската алокација за оваа програма?
14. Каков е ставот на партијата за абортусот? Дали жените требаат да го задржат правото да одлучуваат по однос на ова прашање?

ДОДАТОК 4

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	Функција/Партија
Косана Мазнева	Претседателка на Унија на жени на ВМРО-ДПМНЕ, Пратеничка во Собрание
Аница Пупиноска	Претседателка на форум на жени на СПМ
Лилјана Поповска	Претседателка на ДОМ, Пратеничка во Собрание
Сејадин Џафери	Портпарол на ПЕИ
Василка Коцева	Претседателка на здружението на жените во ДС
Борислав Стојменов	Претседател на ВМРО-Македонска, Пратеник во Собрание
Весна Бабиќ	Заменик претседателка на активот на жени во ДПС
Кадир Салих	Генерален секретар на ДПТМ
Авдија Пепиќ	Претседател на СДА, Пратеник во Собрание
Цветанка Иванова	Координаторка на пратеничката група на СДСМ, Пратеничка во Собрание
Зумрете Јакупи	Пратеничка во собрание на ДУИ
Соња Мираковска	Организациски секретар во НСДП
Роза Топузова – Каревска	Членка на извршниот одбор на ЛДП, Пратеничка во Собрание
Ѓорѓи Оровчанец	Претседател на Нова Алтернатива, Пратеник во Собрание
Садие Иљази	Секретарка на Форумот на жената Албанка на ДПА
Голупка Нечевска-Цветановска	Претседателка на Унија на жени на ЛПМ
Ѓулумсер Касапи	Членка на управниот одбор на Нова Демократија

ДОДАТОК 5

Партии кои учествуваа во анализата во 2002-та година:

- ✎ Бошњачка Демократска Партија (БДП);
- ✎ ВМРО – Вистинска Македонска Реформска Опција (ВМРО – ВМРО);
- ✎ ВМРО – Демократска Партија за Македонско Национално Единство (ВМРО – ДПМНЕ);
- ✎ ВМРО – Македонска;
- ✎ Демократска Алијанса на Албанците во Македонија (ДААМ);
- ✎ Демократска Алтернатива (ДА);
- ✎ Демократска Партија на Албанците (ДПА);
- ✎ Демократска Партија на Србите во Македонија (ДПСМ);
- ✎ Демократска Партија на Турците (ДПТ);
- ✎ Демократски Сојуз на Србите во Македонија (ДССМ);
- ✎ Либерално Демократска Партија (ЛДП);
- ✎ Либерална Партија на Македонија (ЛП);
- ✎ Национална Демократска Партија (НДП);
- ✎ Нова Демократија (НД);
- ✎ Обединета Партија на Ромите од Македонија (ОПРМ);
- ✎ Партија за Движење на Турците (ПДТ);
- ✎ Партија за Демократски Просперитет (ПДП);
- ✎ Партија на Власите од Македонија (ПВМ);
- ✎ Сојуз на Ромите;
- ✎ Социјалистичка Партија на Македонија (СПМ);
- ✎ Социјалдемократски Сојуз на Македонија (СДСМ);

8 БИБЛИОГРАФИЈА

- ◆ Национален План за Акција за Родова Рамноправност 2007 - 2012, Скопје, мај 2007;
- ◆ Оперативен план за имплементација на Националниот план за акција за родова рамноправност 2010 година Скопје, Март 2010;
- ◆ Закон за политички партии („Службен весник на РМ„ бр. 76/2004);
- ◆ Програма за работа на унија на жени на ВМРО-ДПМНЕ;
- ◆ Деловник за работа на унија на жени на ВМРО-ДПМНЕ;
- ◆ Статутот на СПМ (извор - веб страна);
- ◆ Програма на Демократскиот Сојуз на младите;
- ◆ `Жената е решение, решенија за Македонија`, СДСМ;
- ◆ Статут на ДУИ, 2009;
- ◆ Програма на форумот на жените на ДПА;
- ◆ ОДИХР, набљудувачка мисија за претседателски и локални избори во ПЈРМ, втор круг, 5 април 2009 год., ОБСЕ http://www.osce.org/documents/odhr/2009/04/37147_en.pdf;
- ◆ Европска Комисија, Поранешна Југословенска Република Македонија, 2010 Извештај за напредокот, <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf>;
- ◆ Информација за состојбата со имплементацијата на законот за еднакви можности на жените и мажите во република македонија, МТСП, 2009;
- ◆ Enhancing women's political participation, a policy note for Europe and CIS (ECIS), UNDP 2009;
- ◆ Activist Discusses Empowering Women to Run for Political Office CO.NX web chat transcript, U.S. Department Of State Bureau of International Information Programs, 2008;
- ◆ Consolidated response on best practices used by political parties to promote women in politics, iKNOW Politics, 2007;
- ◆ From Words to action: Best practices for women's participation in Latin American Political Parties, International Institute for Democracy and Election- IDEA, 2008;

Програма	Нова Социјал Демократска Партија	Либерално Демократска Партија	Нова Алтернатива	Демократска Партија на Албанците	Нова Демократија
1. Дали во програмата е изнесен ставот на партијата кон жената и незината сегашна улога во општеството?	Да, низ цела програма но и во посебно поглавје	Програма не беше достапна. Е во изработка	Програма не беше достапна.	Не	Да, во посебно поглавје
2. Дали се говори за рамноправноста меѓу половите и/или дискриминацијата?	Да			Не	да
3. Дали и во кој дел на програмата е посветена на жените и/или се осврнува на прашањата кои ги засегат нив?	Да, низ цела програма но и во посебно поглавје посветено на половата еднаквост			Не	Да, во поглавја кои говорат за родова еднаквост, унапредување на положбата на жените во општеството и борба против дискриминација
4. Дали и на кој начин се говори за прашањата кои се поврзани со квалитетот на животот и женските човекови права (образованието, вработувањето, natalitetот, популациона политика, демографијата, статусот на самохраните родители, здравствена заштита, социјалната заштита, семејство, правото на абортус и друго)?	за жената се говори во рамките на следните области-социјална економија, економските неправедности, вработување, политика и одлучување, елиминирање на дискриминација и насилство базирано на пол, поделба на професии врз основа на пол			Не	Во посебни поглавја при што се спомнува унапредување на положбата на жените во економијата, подобро образование, учество во донесување на одлуки и борба против насилство врз жените
5. Дали во програмата се говори за потреба од почитување на меѓународните обврски за унапредување на половата рамноправност?	Не			Не	Не
6. Дали во програмата е изнесен став на партијата кон сатапеноста на жените на позициите на одлучување на политиката и економијата? Каков е тој став?	Да, позитивен			Не	Делумно, се говори за унапредување на економската положба на жените но не и експлицитно во политиката
7. Дали се нуди визија за улога на жената во општество во иднина и каква е таа?	Да, се стреми кон `потполна и рамноправна вклученост на жените во сите процеси и системи на создавање и одлучување`			Не	Да, партијата се стреми кон општество во које ќе се вреднува учество на мажи и жени рамноправно
8. Дали се нудат конкретни мерки и решенија за подобрување на позицијата на жените?	не			Не	Не
9. Дали програмата се занимава со позицијата на жените-членки на партијата во партиските структури?	не			Не	Не

	ВМРО-ДПМНЕ	Социјалистичка партија на Македонија	Демократска Обнова на Македонија	Партија за Европска Иднина	Демократски Сојуз	ВМРО Македонска	Демократска Партија на Србите во Македонија	Демократска Партија на Турците во Македонија	Сојуз на Ромите од Македонија	Странка на Демократска Акција на Македонија	Социјалдемократски Сојуз на Македонија	Демократска Унија за Интеграција	Нова Социјал Демократска Партија	Либерално Демократска Партија	Нова Алтернатива	Демократска Партија на Албанците	Нова Демократија
ИНТЕРВЈУ	Косана Мазиева,Преседателка на Унија на жени на ВМРО-ДПМНЕ	Аница Пупиноска, претседател на форум на жени на СПМ	Лилјана Поповска Претседателка на ДОМ	Сејадин Џафери, портпарол на ПЕИ	Василка Коцева, Претседателка на здружението на жените во ДС	Борислав Стојменов, претседател на ВМРО-Македонска	Весна Бабиќ, заменик претседателка на активот на жени во ДПС	Кадир Салиќ, генерален секретар на ТДП	/	Авдија Петипќ, претседател на Странка на демократска акција на Македонија	Цветанка Иванова, член на СДСМ и Координатор на пратеничката група	Зумрете Јакупи, пратеник на ДУИ	Совна Мираковска, Организационски секретар во НСДП	Роза Топузова – Каревска, член на извршниот одбор на ЛДП	Ѓорѓи Оровчанец, претседател на Нова Алтернатива	Садие Илџази, секретарка на Форумот на жената Албанка на ДПА	Ѓулумсер Касапи, Членка на управниот одбор на Нова Демократија
1. Дали жените се формално организирани во рамките на политичката партија и.л.р. женска секција или форум на жени?	Да,унија на жените	Да, форум на жени	Да, форум на жени	Да, на ниво на општински организации секоја организација има сојуз на жени	Да, во здружение на жените	Да, во форма на унија на жените	Да, актив на жени на партиско ниво	Да. Ние имаме женски форуми на локално ниво		Да, во унија на жени	Да	Да, со формирање на самата партија во текот на истата година, 2002	Да	Да, ЛДП има форум на жени кој е дефиниран во статутот на партијата.	Не повеќе, имамве претходно, меѓутоа и самите жени се побунуваа бидејќи е дискриминаторски и и затоа сега неформално функционираат	Да, организирани сме во Форум на жената Албанка	Се работи на форум на жени и во тек е реализацијата на таа активност
2. Дали затоа имаат документ (правилник за работа или работен план)?	Деловник за работа, годишен план за работа и акционен план	Во статут како форум на жени	Форумот има правилник, работен план и програма за работа	Да	Да, во документите и во статутот на партијата	Во Статутот на партијата е предвиден посебен орган Унија на жените	Да	Да. Во статутот се опфатени		Да	Да	има статут, претседател	Да, имаме и план и правилник и статут	Статутот ги дефинира правата и обврските на женскиот форум. Тој е составен од претседател со 3 попометседатели, извршен одбор, централен одбор и собрание	Порано кога функционираа имаше, меѓутоа сега не.	Да, имаме и програма за работа и правилник	Во Статутот е регулирано прашањето на организирано функционирање на жените во партијата
3. Дали имаат буџет за спроведување на активностите?	Не, но годишен план е со буџет и тој се одобрува на почетокот на година	Нема посебен буџет	Да, има посебен буџет.	Не, се користи партиски буџет	Не	Не	Не, се користи партиски буџет	Немаме посебен буџет		Нема	Не	Немаме посебен буџет	Да, има буџет иако не е голем	Не, женскиот форум нема посебен буџет	Не	Не, кога има потреба се користи партискиот буџет	Партискиот буџет
4. Доколку не се формално организирани да ли постојат неформални групи?	/	/	/	/	/	Покрај унија има и комисија за жени	/	/		/	/	/	/	/	Да	/	Не
5. Каков тип на активности се спроведуваат од формална или неформална група на жени во рамки на политичката партија?	информативни форуми за подобро образование, економско јакнење, туризам, градење на стовани за нови или постоечки политики	Хуманитарни, семејно и родово насилство,посета на старачки домови и деца без родители	Редовни состаноци, Тркалезни маси, Промотивни материјали, Јавни расправи по одредени прашања, Лобирање а закони,Кампаи,Предлагање на законски и подзаконски акти и превземање на одредени иницијативи	планирање на конкретни проекти	најчесто хуманитарни активности, трибини, дружења меѓу жените но и политички активности	Активности насочени кон афирмација на жените во сите сфери на општествениот живот	жените во политиката, локални избори, лобирање но и разни други акции	Истите активности кои ги имаме во рамките на нашата партија жените делуваат во истите како хоризонтално така и вертикално		предавања, семинари и слично	политички активности, трибини, хуманитарни активности	Организираме трибини, здравствени кампањи (за ХПВ, превенција од канцер, репродуктивно здравје) со што ги едуцираме и таа мрежа на информации ја пренесуваме особено до жените во руралните средини.	хуманитарни, заеднички и тековни активности вклучувајќи ги креирањето политики кои ги интересираат жените	поголемо учество на жените онаму каде што се носат одлуките, развојот на инфраструктурата,борбата против семејното насилство, во кампањата за заштита и рано откривање на ракот на дојката, во борбата за човекови права, правата на жените и децата, кампањи за подигање на свеста не жената за учество во политиката, обуки на жените претприемачи	рано откривање на рак на дојката, пропаганди за ПАПА тестови, исхраната на децата и влјанието од истата.	Активности за еманципација на жените во сите сфери од општествениот живот. Политичко зајакнување на жените	Едукација за Политичко јакнење на жените - Развој на албанската жена и нејзино интегрирање во општеството
6. Дали во партијата се води евиденција на членовите по пол, години и професионалната подготвеност?	Да	Да, по основ на род, старост и образование	Да	Да, постои архива а и се пополнуваат апликациите	Да	Да	да, преку пристаници кои се пополнуваат на општинско ниво а се собираат на партиско ниво	Да, имаме архива, во секој огранок има список на членови		Не до детали, ама се води	Да	Да, со самото зачленување се евидентираат	да	Да, се води евиденција. Списоците се ажурираат на 2 – 3 години во зависност од приливот и/или одливот на жените	Не водиме евиденција по однос на род туку само кои се членови	Да	Се пополнуваат формулари, кои што потоа се внесуваат во дата база
7. Дали партија има квоти за женски членови за нивното учество во партиските тела и/ или обуки?	Не	Да, има 30% квота, се води сметка за присуство на жените во сите структури, почнувајќи од претседателство, извршен одбор, редублички одбор	формални квоти нема, но се води сметка за минимум 40% учество на жени во обуки и партиски тела	Не	Не, но се води сметка за застапеноста на жените и има доволен број на женски членови	Да	Да има квота од 30%	Законски имаме објрска 30% да бидат застапени и ние го почитуваме тоа		Да, согласно законот за 30% учество, и се почитува	Да	има 30%	Да, има 30% квота за учество и за извршување	Не, немаат формални квоти	Не, други и ако се повеќе жени не е проблем	Да, квота над 20%, во Статутот на партијата	нема квоти но се зема предвид и жените да бидат присутни во партиските тела
8. Колкав е процент на жените во членство?	Околу 50%	31%.	45%	Нема податоци бидејќи немаме квоти	околу 35%,	19%	35%	30%		50%	47%.	33%.	50%.	процентот е различен. На пример, во некои општински организации овој процент е и над 50%, а додека во попатријархалните средини овој процент е понизок	околу 40%.	Повеќе од 25 %	20%
9. Колкав е процент на жените во партиските тела (и.л.р. претседателство, партиско собрание,итн)	ЦК-30%, ИК-15%,Пратеничка група 43%, координатор на ПП, потпреседател на собрание	30%	Не е постојан се менува со менување на составот на партијата	Нема податоци, но кандидатка од ПЕИ е советничка во град Струга а со тоа партијата укажува дека ја разпознава важноста на вклучувањето на жените	минимум 40%.	35%	½ од жените се застапени во раководните функции	во управниот одбот и собранието на партијата имаме 30% жени.		50%, во сите сфери, како во Собрание, така и во главниот и извршниот одбор	30%.	30%.	се почитува квотата и изнесува 30%.	Во извршниот одбор во овој момент е под 30%, додека во централниот одбор бројката се движи над 30%.	преку 30% во претседателство и слични сфери	20%	Не повеќе од 20%
10. Дали женските членови на партија се вклучуваат во обуките кои што ги посетуваат членовите на партијата, да ли има квота за тоа?	Да но нема квота	Да (нема одговор по одбавата квота за тренинг)	Да но нема квоти	Нема квота	Да, се испраќаат жени иако не поставуваме квота	Да	Нема квота но жените многу појесто одат на обука бидејќи мажите не сакаат да одат	Да имаме квота, меѓутоа најчесто жените одат на обуки		Нема квота но жените ужествуваат на обуки	Да, жените се вклучуваат на обуките	не гледаме на квота туку на способност, секако мора да има баланс (ако се тројца членови испратени на обука или било каков настан, тогаш се зема предвид половиот баланс, односно ќе биде вклучена и жена).	Тука нема квота, меѓутоа ги посетуваат, најмногу во младинската организација, а тука се повеќе млади девојки и жени	Да, обуки се вршат за сите членови во партијата, некагаш има повеќе жени бидејќи тие имаат желба што повеќе да научат.Се организираат и семинари само за жени нпр за претприемништво	да, нема квота	Да, се зема предвид рамнотежното учество на обуки на двата пола	Нема квоти но се зема предвид родовот баланс
11. Дали партија има иницирано или поддржано закон или подзаконски акт со кој би ја подобрила позицијата на жените во општеството? (во овој парламентарен состав)	Да,Законот за антидискриминација, Законот за поттикнување на многудетни семејства,Законот за сјство,Изборниот законик ,Закон за социјална заштита, Националан стратегија за борба против семејно насилство . Воведување на бесплатни вакцини за љупан papiloma вирусот кој предизвикува рак на матката, воведување на целосно бесплатно in vitro оплодување	пратеник жена во Собрание, поддржани се Законот за 30% вклученост на жените во политиката, семејно и родово насилство. (Потпретпоставуваме дека се мисли на изборниот законик и на стратегија против семејното насилство)	Закон за работни односи (погавне за мобинг, односно психолошко насилство на работно место), - Закон за семејство (во делот за третман на семејното насилство),и партија има започнато повеќе иницијативи	Нема конкретен одговор	Да, иницијативата се однесува на Законот за работни односи, особено во делот за вработување на жените со хендикеп и оштетен слух, тоа беше предлог закон.	Да	Сите иницијативи се поддржани	Не		Не сме имале досега прилика	Да, Законот за еднакви можности, закон од областа на трудово законодавство	Законот за мобинг, Законот за здравство, Законот против дискриминација, Законот за еднакви можности, Законот за работни односи. Се надеваме дека ќе поминат и трите закони - Закони за сестринска, акушерска и физиотерапевтска дејност.	Нема закон, но планираме повторно да го иницираме донесувањето Законот за семејно насилство	Да, сите закони во таа насока ЛДП ги има гласано и поддржува секакви акции за недискриминација.	Веќе гласавме за половата застапеност, ние сме традиционално друштво, не демократско и затоа пополека се навикнуваме дека жената треба постепено да се вклучува	Партијата ги поддржува законските акти и иницијативите за подобрување на положбата на жените во општеството	Партијата ги поддржува законските акти кои се однесуваат на позицијата на жените во општеството и подобрување на нивната положба
12. Каков е ставот на партијата кон семејното насилство врз жените? Да ли би гласала за посебен закон кој што би го регулирал ова прашање?	Го осудува , да	Партијата го осудува насилството, имаат организирано трибина на тема семејното насилство.	го осудува, би гласала за посебен закон доволно дава нешто ново и ги подобри сегашните јазови (права на жртвата, евидентирање и препознавање на жртвите како и статистчки податоци)	Доколку од цивилниот сектор се укаже на потребата би гласале	Го осудува и би гласале за посебен закон	Го осудува и би гласала за посебен закон	Го осудува и би гласала за посебен закон	Го осудува и би гласала за посебен закон		Го осудува и би гласала за посебен закон	Го осудува и би гласала за посебен закон	Го осудува насилството и треба посебен Закон за семејно насилство	Го осудува насилството и треба посебен Закон за семејно насилство	Ставот на ЛДП е дека со подигање на свеста и со повозависна економска положба на жената таа ќе може да се спротивстави на семејното насилство.	Го осудува насилството и би гласале за посебен закон	Партијата е секогаш е против семејното насилство, односно против воопшто. Сигурно би гласале за посебен Закон, доколку има таква иницијатива	Да, за посебен закон. Партијата ги поддржува законските акти и мерките за заштита од семејно насилство
13. Каков е ставот на партијата кон бесплатната програма за гинеколошките прегледи? Дали би поддржала зголемување на буџетската алокација за оваа програма?	Се поддржува и како партија вовеле бесплатни вакцини за папилома вирус и бесплатно вештачко оплодување	Да, се истакнува пример на 2 бесплатни гинеколошки прегледи кои овозможува рано откривање на многу случаи на канцер	Се поддржува, буџетот е зголемен веќе за три пати но може и повеќе. Се продолжува со работа на ова поле и тоа на програмата за ХПВ вакцинација и пилот проектот за редовен скрининг	Се залагаме за програма , пристап на жените од рурално население до гинеколошките прегледи. Се поддржува зголемување на буџетот	Позитовен и го поддржува	позитивен и го поддржува зголемувањето на буџетот	Имавме дополнителни активности по однос на бесплатните гинеколошки прегледи. Се поддржува зголемување на буџетска алокација	став околу гинеколошките прегледи е позитивен и секако дека би поддржале зголемување на буџетската алокација		Ставот е позитивен, и би го зголемиле буџетот	Да, нивниот став е позитивен. Оваа програма е отпочната и активни сме во реализацијата	Ставот е позитивен, и би го зголемиле буџетот	Да секако, здравјето на жената е и здравје на семејството	Позитивен, но и свеста за потребата од овие прегледи треба да се подига. Да, буџетот треба да се зголеми во смисла да се зголемат средствата за едукација во која ќе бидат вклучени не само жените, туку и здравствените работници	ПОзитивен	Програмата ја поддржуваме, како и зголемувањето на буџетската алокација	Како партија и лично ја поддржувам бесплатната програма и сум за зголемување на буџетската алокација.
14. Каков е ставот на партијата за абортусот?Дали жените треба да го задржат правото да одлучуваат по однос на ова прашање?	Негативен. Да жени треба да го задржат правото на прелиминарно користење не е најдобар избор	Да, генерално партиско мислење е дека жените сепак треба сами да одлучуваат и не треба друг да одлучува во нивно име.	Да, апсолутно, жените треба да одлучуваат и да направат избор	Партија сеуште нема донесено став	Да, 100 %, никој не може да одлучува за нечии животи и да планира во име на друг. И партијата го поддржува правото на избор на жената	Жените треба да го задржат правото да одлучат по однос на ова прашање	партија не ма изградено став по однос на ова прашање	Нашата партија смета дека жената има право да одлучува. Но исто така ја поддржуваме иницијативата за 3-то дете		Генерално, не дека сме против забрана, во одредени ситуации, но секако да се апелира кон тоа да има помалку такви ситуации	Да, треба да го задржат правото на одлучување	секој треба да има право да одлучува за своето здравје и својата иднина иднина.	Да секако, доколку не е така ќе ни се случи како што ни се случи во Полска, абортусите ќе бидат илегални со што ќе влеземе во една сива зона	Да, апсолутно. ЛДП е и против забраната на абортусот	Треба апсолутно. Дури и потрадиционалните општества, како католичкото општество дозволуваат. Во спротивно ќе се створат повеќе проблеми. Ова е ставот на целата партија, како и мој личен	Жените треба да го задржат правото да одлучуваат по однос на ова прашање	Партија нема донесен став , но го поддржувам правото на жените да го планираат своето семејство според сопствените убедувања и можностите

Индекс 2002	Либерално Демократска Партија	Либерална Партија на Македонија	Национална Демократска Партија	Нова Демократија	Обединета Партија на Ромите во Македонија	Партија за Движење на Турците во Македонија	Партија за Демократски Прогрес	Партија на Власите од Македонија	Социјалистичка Партија на Македонија	Социјалдемократски Сојуз на Македонија
1. Дали во програмата е изнесен ставот на партијата кон жената и незината сегашна улога во општеството?	Да	Да	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
2. Дали се говори за рамноправноста меѓу половите и/или дискриминацијата?	Да	Да	Да	Да	Да	Да	Да	Да	Да	Да
3. Дали и во кој дел на програмата е посветена на жените и/или се осврнува на прашањата кои ги засегат нив?	Да	Да	Да	Да	Не	Не	Да	Да	Да	Не
4. Дали и на кој начин се говори за прашањата кои се поврзани со квалитетот на животот и женските човекови права (образованието, вработувањето, наталитетот, популациона политика, демографијата, статусот на самохраните родители, здравствена заштита, социјалната заштита, семејство, правото на абортус и друго)?	Да	Да	Да	Да	Не	Не	Да	Да	Да	Не
5. Дали во програмата се говори за потреба од почитување на меѓународните обврски за унапредување на половата рамноправност?	Не	Не	Да	Не	Не	Да	Да	Не	Не	Не
6. Дали во програмата е изнесен став на партијата кон сатапеноста на жените на позициите на одлучување на политиката и економијата? Каков е тој став?	Да	Не	Не	Да	Не	Не	Не	Не	Да	Не
7. Дали се нуди визија за улога на жената во општество во иднина и каква е таа?	Да	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Да	Не	Не
8. Дали се нудат конкретни мерки и решенија за подобрување на позицијата на жените?	Да	Да	Не	Да	Не	Не	Да	Да	Да	Не
9. Дали програмата се занимава со позицијата на жените-членки на партијата во партиските структури?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Да	Не
ТОТАЛ да	7	5	4	5	1	2	5	5	6	1

Индекс 2010	Социјалдемократски Сојуз на Македонија	Демократска Унија за Интеграција	Нова Социјал Демократска Партија	Демократска Партија на Албанците	Нова Демократија
1. Дали во програмата е изнесен ставот на партијата кон жената и незината сегашна улога во општеството?	Да,	Да,	Да,	Не	Да,
2. Дали се говори за рамноправноста меѓу половите и/или дискриминацијата?	Да	Да	Да	Не	да
3. Дали и во кој дел на програмата е посветена на жените и/или се осврнува на прашањата кои ги засегаат нив?	Да,	Да,	Да,	Не	Да,
4. Дали и на кој начин се говори за прашањата кои се поврзани со квалитетот на животот и женските човекови права (образованието, вработувањето, наталитетот, популациона политика, демографијата, статусот на самохраните родители, здравствена заштита, социјалната заштита, семејство, правото на абортус и друго)?	Да,	Да	Да	Не	Да
5. Дали во програмата се говори за потреба од почитување на меѓународните обврски за унапредување на половата рамноправност?	Не	Да,	Не	Не	Не
6. Дали во програмата е изнесен став на партијата кон сатапеноста на жените на позициите на одлучување на политиката и економијата? Каков е тој став?	Да,	Да,	Да,	Не	Да
7. Дали се нуди визија за улога на жената во општество во иднина и каква е таа?	Да,	Да,	Да,	Не	Да,
8. Дали се нудат конкретни мерки и решенија за подобрување на позицијата на жените?	Да,	Не	Не	Не	Не
9. Дали програмата се занимава со позицијата на жените-членки на партијата во партиските структури?	Не	Не	Не	Не	Не
TOTAL да	7	7	6	0	6